

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра міжнародних відносин

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

(Майя НІКОЛАЄВА)

2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ГЕОПОЛІТИКА»

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 29 – Міжнародні відносини

Спеціальність: 291 – Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
(код і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма: Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

(назва ОПП/ОНП)

ОНУ
2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Геополітика». – Одеса: ОНУ, 2024. – 17 с.

Розробники: **Покась Михайло Сергійович, к.і.н., доц.**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри міжнародних відносин

Протокол № 1 від. "29" серпня 2024 р.

Завідувач кафедри _____ (Ольга БРУСИЛОВСЬКА)

Погоджено із гарантом ОПН Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

_____ (Юлія МАЙСТРЕНКО)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету міжнародних відносин,
політології та соціології

Протокол № 1 від. "30" серпня 2024 р.

Голова НМК _____ (Олег ХОРОШИЛОВ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин

Протокол № _____ від. "   " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (Ольга БРУСИЛОВСЬКА)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин

Протокол № _____ від. "   " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (Ольга БРУСИЛОВСЬКА)

1. **Опис навчальної дисципліни**
«Геополітика»

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 5	Галузь знань <u>29 міжнародні відносини</u> (шифр і назва)	За вибором	
Змістових модулів – 4	Спеціальність <u>291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії</u> (шифр і назва)	Рік підготовки:	
		2-й	-й
Загальна кількість годин - 150		Семестр	
		4-й	-й
		Лекції	
		_ 40 _ год.	год.
		Практичні, семінарські	
		_ 20 _ год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		год.	
		_ 90 _ год.	год.
		ІНДЗ: год.	
		іспит	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу - розширити і закріпити набуті знання з міжнародної політики через введення нового підходу – аналізу світового політичного процесу крізь призму геополітики та геостратегії

Завдання курсу: оволодіти понятійним апаратом та інструментарієм геополітичного та геостратегічного аналізу, засвоїти основні класичні та сучасні концепції геополітики, закріпити та розширити отримані раніше знання з аналізу міжнародної політики, навчитися виявляти геополітичні інтереси та геостратегії головних суб'єктів світового процесу

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей:**

- ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК11 Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.
- СК4. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень.
- СК9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.
- СК12. Здатність до здійснення комунікації та інформаційно-аналітичної діяльності у сфері міжнародних відносин (українською та іноземними мовами).

Очікувані результати навчання.

- Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин. (PH01)

- Вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньої політичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точку зору (PH13).

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи геополітики та геостратегії.

Тема 1. Міжнародна політика та геополітика. Місце геополітики та геостратегії в структурі світового політичного процесу.

Світовий політичний процес як предмет політичного аналізу. Особливості міжнародної політики. Місце геополітики та геостратегії у міжнародній політиці.

Тема 2. Геополітика як наукова дисципліна. Геополітика та геостратегія.

Поняття про геополітику. Різні підходи до розуміння сутності. Об'єкт геополітики. Конкретні об'єкти геополітичних досліджень. Предмет геополітики. Рівні геополітичних досліджень. Основні методи сучасної геополітики. Структура геополітики. Зовнішня та внутрішня геополітика. Загальні геополітичні дисципліни. «Галузеві» геополітичні дисципліни. Комплексні та прикладні геополітичні дисципліни. Міжпредметні зв'язки геополітики. Провідні функції геополітики. Геостратегія, як практичний напрям геополітики.

Тема 3. Основні категорії та закони геополітики.

Геополітичний простір, його сутність. Геополітичні поля. Ендемічне поле. Прикордонне поле. Перехресне поле. Тотальне поле. Геополітична опорна точка. Метаполе. Геополітичні відносини. Геополітичний баланс сил. Геополітичний контроль. Типи контролю над геопростором. Категорії геополітики: геополітична експансія, геополітичний конфлікт, геополітичне положення, геополітична могутність, геополітичні інтереси, геополітичний кодекс (код), геостратегія. Геополітична свідомість, її витoki. Геополітичні аспекти національної ідеї. Основні закони геополітики. Закон планетарного дуалізму — протистояння телурократії й таласократії. Дискусійність законів геополітики.

Тема 4. Розвиток геополітичних концепцій.

Основні підходи до періодизації розвитку геополітики. Геополітичні мотиви у працях вчених Давнього Сходу. Формування геополітичних ідей в античну епоху. Геополітичні погляди Аристотеля. Середньовічна геополітична думка. Вчення Ібн Хальдуна. Географічний детермінізм як основа геополітичних ідей Нового часу. Погляди провідних європейських вчених Нового часу. Географічний детермінізм у російській науці. Зародження геополітики як науки. Геополітичні ідеї Ф. Ратцеля. Геополітичні погляди Р. Челлена. Концепція «Серединної Європи». Теорія «морської могутності» А. Мехена. Геополітична теорія Х. Дж. Маккіндера. «Хартленд». Французька школа «географії людини» П. В. де ла Блаша. Геополітична концепція Н. Спикмена. Геополітичні погляди К. Хаусхофера. Нацистська геополітика. Євразійство як геополітичне вчення. Ідеї провідних євразійців.

Тема 5. Сучасні геополітичні теорії і напрями досліджень.

Повоєнна європейська та американська геополітика. Провідні сучасні школи геополітичної думки. Атлантизм. Неоатлантизм. Уніполярна геополітична модель світу. Концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона. Поліцентризм — багатополярність світу. «Радикальна географія». Критика імперіалізму. «Континенталізм» в європейській геополітичній думці. «Нові права»: особливості геополітичних поглядів. Мондіалізм. Неомондіалізм: провідні концепції. «Критична» геополітика: основні напрями досліджень. Мультикультуралізм. Прикладна геополітика. Неоевразійство. Провідні напрями неоевразійства. Геополітичні доктрини українських вчених та політиків. Основні геополітичні концепції в суспільно-політичній думці України.

Змістовий модуль 2. Геополітична організація світу.

Тема 6. Історичний розвиток геополітичної організації світу.

Перші держави на Близькому Сході, їх геополітична взаємодія. Держави Південної та Східної Азії. Геополітика Перської держави. Античні держави-поліси. Держава Александра Македонського як геополітичне утворення. Геополітика Римської держави;

формування, розвиток і загибель імперії. Візантійська імперія. Геополітичні аспекти виникнення, розвитку і розпаду Арабського халіфату. Геополітика середньовічних європейських держав. Геопросторові політичні структури в середньовічній Америці. Геополітичні аспекти Великих географічних відкриттів. Створення систем міжнародних відносин: Вестфальська, Віденська, Версальско-Вашингтонська, Ялтинсько-Потсдамська. Проблеми загальних рис та відмінностей. Нью-Йоркська епоха: дискусійність виділення.

Тема 7. Геополітична структура сучасного світу.

Світова територіальна організація політичної сфери суспільного життя. Геополітична структуризація світу. Геополітичні макрорегіони світу. Геополітичні регіони. Геополітичні субрегіони. Геополітичні «вісі», «полюси» («центри»). Біполярна геополітична модель світу після Другої світової війни. Сучасна глобалізація. Уявлення про уніполярний світ. «Новий світовий порядок». Багатополярна і багатоярусна геополітична модель сучасного світу. Геополітична взаємодія цивілізацій на міжнародній арені: співпраця і конфлікти. Регіоналізація геополітичних процесів. Держави світу. Основні геополітичні порядки (рівні) держав світу. Гео економічна структура світу. Моделі «Північ–Південь», «Захід–Схід». Модель світу відповідно до теорії І. Валлерстайна. Великі гео економічні простори на Землі. Геополітика і Світовий океан. Державні території у Світовому океані. Території зі змішаним правовим режимом. Міжнародні території. Міжнародні протоки та канали. Геополітична та гео економічна ситуація в Арктиці. Геополітична ситуація в Антарктиці.

Тема 8. Геополітичні конфлікти в сучасному світі.

Геополітичний конфлікт, типи геополітичних конфліктів. Міжцивілізаційні конфлікти. Інформаційна геополітика. Геоінформаційні конфлікти. Інформаційні війни. Війна як інструмент геополітики в історії людства. Воєнно-політичний конфлікт: об'єкт, предмет, засоби, суб'єкти, типології воєнно-політичних конфліктів. Геополітичний аналіз воєнно-політичних конфліктів. Географія воєнно-політичних конфліктів у сучасному світі. Гео економічний конфлікт.

Тема 9. Геополітика та геостратегія держави.

Держава як основний елемент геополітичної структури світу. Геополітичне положення держави. Основні характеристики геополітичного положення держави. Державний геополітичний простір, його складові. Державні кордони, їх геополітичні функції. Внутрішньодержавна геополітична структура. Геополітичні регіони. Геополітичні аспекти регіональної політики. Геостратегія держави на міжнародній арені. Типи геостратегій. Основні види експансіоністської геостратегії. Геополітичні інтереси держави. Національні інтереси держави: проблеми визначення і реалізації. Захист «легітимних» геополітичних інтересів. Національна безпека держави, її складові. Геополітика держави як засіб забезпечення національної безпеки. Геополітичні коди (кодекси) у зовнішній політиці держав.

Змістовний модуль 3. Геополітика держав світу.

Тема 10. Геополітичні процеси на пострадянському просторі.

Характеристика геополітичної конструкції країн СНД. Особливість сучасної реалізації «національних інтересів» країн СНД. Пріоритетність геополітичних устремлінь країн СНД - їх подібності та відмінності. Особливість геополітичних інтересів Білорусі в реалізованій зовнішній політиці. Геополітичний потенціал Білорусі і його специфіка. Сучасна геостратегія Російської Федерації у світі. Гео економічна стратегія. Воєнна доктрина. Політика забезпечення геостратегічного контролю над пострадянським геопростором. Взаємовідносини Росії з провідними країнами Європи: Німеччиною, Великою Британією, Францією, Італією. Геостратегія Росії щодо країн Центральної та Східної Європи. Геостратегія Росії щодо України. Геостратегічний вектор Росії на співпрацю з Китаєм, Японією, Південною Азією, Близьким Сходом, Африкою та Латинською Америкою.

Тема 11. Геополітика провідних європейських держав.

Геополітичні та гео економічні аспекти утворення і розвитку ЄОБС — ЄЕС — ЄС. Розширення ЄС на схід: геополітичні та гео економічні наслідки. Геополітичні перспективи подальшого розвитку ЄС. НАТО: геополітичні засади створення і розвитку. Трансформація НАТО. Геополітичне розширення НАТО, основні наслідки. Сучасна геостратегія НАТО. Геополітика Великої Британії в повоєнний період. Геостратегія Великої Британії часів М. Тетчер. Геополітика Великої Британії в Європі. Сучасна геостратегія Великої Британії. Геополітика повоєнної Франції. Геостратегія Франції на міжнародній арені при президенті Ш. де Голлі. Ядерний та космічний аспекти геополітики Франції. Геополітичні інтереси Франції в Африці. Сучасна геополітика Франції. Геополітика ФРН. Об'єднання двох Німеччин. Формування нової геополітичної моделі сучасної ФРН. Геостратегія об'єднаної Німеччини в Європі та світі. Геополітична ситуація в Середземномор'ї. Геополітика сучасної Італії в Європі. Геополітика Іспанії. Геополітична ситуація в Центральній Східній Європі. Сучасні геополітичні інтереси держав регіону.

Тема 12. Геополітика США в сучасному світовому процесі.

Історичний розвиток геополітики США. «Доктрина Монро». Геополітичне розширення США в XIX ст. Концепція «ізоляціонізму». Геополітика «великого кийка». Прояви інтервенціонізму в кінці XIX ст., під час Першої світової війни. Геополітика США напередодні та під час Другої світової війни. Геополітика США періоду «холодної війни». Доктрина Г. Трумена. Політика «стримування» СРСР. Геополітика «гнучкого реагування». Період «розрядки». «Ренесанс» «холодної війни». Геополітична перемога США. Неоатлантизм в теорії і зовнішній політиці США. Геополітична експансія США до басейну Перської затоки. Окупація Афганістану та Іраку. Роль США в НАТО. Геополітика США в Європі. Взаємовідносини США з провідними державами Західної Європи. Геостратегія США щодо сучасної Росії. Геостратегія США щодо КНР. Геополітика США стосовно Японії. Геостратегічний «Джакотський трикутник». Геостратегія США в Південно-Східній та Південній Азії. Стратегія США на Близькому Сході. Геополітичні інтереси США в Африці. Геополітика США щодо країн Північної та Тропічної Африки. Геостратегічна роль США в Америці. Геополітичні інтереси США в Латинській Америці.

Тема 13. Геополітика провідних держав Азії.

Геополітичне положення КНР. Геополітична ідея «Великого Китаю». Зростання геополітичної могутності КНР. Геополітичні і гео економічні аспекти взаємовідносин між КНР і США. Геополітична проблема Тайваню. Регіональна геополітика КНР. Японія як геостратегічний союзник США. Проблема «Північних територій». Взаємовідносини між Японією і Китаєм. Регіональна геополітика Японії. Геополітичні проблеми утворення незалежної Індії. Взаємовідносини між Індією і Пакистаном; лінія геополітичної напруги в Кашмірі. Відносини між Індією і КНР. Геостратегія Індії в басейні Індійського океану. Геополітика сучасного Пакистану. Теорія ісламського світового порядку. Геополітичні проблеми взаємовідносин ісламського і західного світів. Арабські країни; спільні риси геополітики. Геополітична роль Саудівської Аравії. Гео економічний потенціал Ірану, його геополітика. Геополітика Туреччини, її роль у Чорноморському регіоні та на Близькому Сході. Геополітичні аспекти проблеми Кіпру.

Тема 14. Геополітична ситуація в Африці та Латинській Америці

Геополітичні процеси в Африці. Вплив західних держав на геополітичний і гео економічний простір Африки. Міжетнічні і міжрелігійні конфлікти на теренах Африки. Регіональна інтеграція. Арабські країни Північної Африки. Геополітична роль Єгипту. Магірбські країни: особливості геополітики і гео економіки. Геополітична ситуація в Західній Африці. Нігерія — провідний актор: зовнішня та внутрішня геополітика. Геополітична ситуація в Центральній Африці; проблеми врегулювання конфліктів. Геополітична ситуація в Східній Африці. Південна Африка — провідна країна континенту. Геополітика РПА. «Африканський ренесанс». Гегемоністський вплив США на геополітичний і гео економічний простір Латинської Америки: історія і сучасність. Інтеграційні процеси в Латинській Америці. Субрегіональні інтеграційні угруповання.

Антиамериканські тенденції в геополітиці окремих держав Латинської Америки. Геополітика Куби та Венесуели. Геополітика Мексики; протиріччя між латиноамериканською солідарністю й економічною інтеграцією зі США. Геополітична і гео економічна роль Бразилії в Латинській Америці. Геостратегія Бразилії на міжнародній арені. Геополітика Аргентини. Геополітика та гео економіка Чилі.

Тема 15. Становлення та сучасний стан геополітики в Україні.

Державна територія України, її кордони. Геополітичне положення України: глобальне, регіональне та локальне. Геополітичні аспекти розвитку України. Давньоруські князівства на теренах України. Експансія Великого князівства Литовського та Польського королівства. Річ Посполита. Українські землі у XVII—XVIII ст. Україна під владою Російської та Австро-Угорської імперій. Національно-визвольні змагання. Україна у складі Радянського Союзу. Незалежна Україна. Розвиток геополітичної думки в українській науці. Національні інтереси України, їх забезпечення. Забезпечення національної безпеки. Геополітична регіоналізація України. Внутрішня геополітика в Україні. Сучасна геостратегія України на міжнародній арені. «Західний» та «східний» вектори. Геостратегічний вектор на інтеграцію з ЄС. Основні проблеми практичної реалізації. Геостратегічний вектор на інтеграцію з НАТО; шляхи реалізації. Геополітика України щодо держав Центральної та Східної Європи. Геополітичні та гео економічні аспекти взаємовідносин України з Росією. Регіональна геополітична та гео економічна стратегія України: участь у СНД; розвиток співпраці в ГУАМ, ОЧЕС та інших структурах.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи геополітики та геостратегії.												
Тема 1. Міжнародна політика та геополітика. Місце геополітики та геостратегії в структурі світового політичного процесу.	9	2	1			6						
Тема 2. Геополітика як наукова дисципліна. Геополітика та геостратегія.	9	2	1			6						
Тема 3. Основні категорії та закони геополітики.	10	2	2			6						
Тема 4. Розвиток геополітичних концепцій.	11	4	1			6						
Тема 5. Сучасні геополітичні теорії і напрями досліджень.	11	4	1			6						
Разом за змістовим модулем 1	50	14	6			30						

Змістовний модуль 2. Геополітична організація світу.											
Тема 6. Історичний розвиток геополітичної організації світу.	9	2	1			6					
Тема 7. Геополітична структура сучасного світу.	12	4	2			6					
Тема 8. Геополітичні конфлікти в сучасному світі.	12	4	2			6					
Тема 9. Геополітика та геостратегія держави.	9	2	1			6					
Разом за змістовим модулем 2	42	12	6			24					
Змістовний модуль 3. Геополітика держав світу.											
Тема 10. Геополітичні процеси на пострадянському просторі.	9	2	1			6					
Тема 11. Геополітика провідних європейських держав.	10	2	2			6					
Тема 12. Геополітика США в сучасному світовому процесі.	9	2	1			6					
Тема 13. Геополітика провідних держав Азії.	9	2	1			6					
Тема 14. Геополітична ситуація в Африці та Латинській Америці.	9	2	1	-		6					
Тема 15. Становлення та сучасний стан геополітики в Україні.	12	4	2			6					
Разом за змістовим модулем 3	58	14	8			36					
Усього годин	150	40	20			90					

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Геополітика та геостратегія. Основні категорії, закони та концепції геополітики.	2
2	Історичний розвиток геополітичної організації світу та геополітична структура сучасного світу.	2
3	Геополітичні конфлікти в сучасному світі.	2
4	Геополітика пострадянських та провідних європейських держав.	2
5	Геополітика США в сучасному світовому процесі.	2
6	Геополітика провідних держав Азії.	2
7	Геополітична ситуація в Африці та Латинській Америці.	2
8	Становлення та сучасний стан геополітики в Україні.	2
	Разом	16

6. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Тема 1. Міжнародна політика та геополітика. Місце геополітики та геостратегії в структурі світового політичного процесу.	6
2	Тема 2. Геополітика як наукова дисципліна. Геополітика та геостратегія.	6
3	Тема 3. Основні категорії та закони геополітики.	6
4	Тема 4. Розвиток геополітичних концепцій.	6
5	Тема 5. Сучасні геополітичні теорії і напрями досліджень.	6
6	Тема 6. Історичний розвиток геополітичної організації світу.	6
7	Тема 7. Геополітична структура сучасного світу.	6
8	Тема 8. Геополітичні конфлікти в сучасному світі.	6
9	Тема 9. Геополітика та геостратегія держави.	6
10	Тема 10. Геополітичні процеси на пострадянському просторі.	6
11	Тема 11. Геополітика провідних європейських держав.	6
12	Тема 12. Геополітика США в сучасному світовому процесі.	6
13	Тема 13. Геополітика провідних держав Азії.	6
14	Тема 14. Геополітична ситуація в Африці та Латинській Америці.	6
15	Тема 15. Становлення та сучасний стан геополітики в Україні.	6

	<p><i>Обсяг реферату:</i> 15 сторінок.</p> <p><i>Характеристика змісту:</i> за змістом навчальної дисципліни.</p> <p><i>Вимоги до виконання та оцінювання:</i> основна мета роботи – глибоке вивчення важливих теоретичних або прикладних питань дисципліни за допомогою підготовки реферату (дослідження). Вельми важливим є формування таких умінь і навичок студента: самостійно формулювати проблему, визначати мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження; здійснювати пошук і відбір різноманітної інформації; обробляти та аналізувати інформацію; логічно і послідовно викладати результати аналізу, робити аргументовані висновки; правильно оформлювати науково-довідковий матеріал; публічно захищати виконану роботу. Робота має бути написана студентом на рівні, відповідному сучасному стану розвитку комплексу наук, які вивчають міжнародні відносини. Тему роботи треба розкрити в контексті сучасних наукових концепцій, обґрунтовано і доречно використовувати основні наукові терміни. Вельми важливо висвітлювати об'єктивні з наукового погляду положення, застосовувати для унаочнення і підтвердження теоретичних положень реальні приклади, достовірну статистичну інформацію. Думки вітчизняних і зарубіжних авторів, їхні загальнотеоретичні і методологічні підходи необхідно проаналізувати та систематизувати. Мінімальний обсяг використаних джерел – 15, при цьому матеріали, вилучені з Інтернету, можуть складати не більше третини номерів у списку джерел; більшість джерел повинні складати оприлюднені документи, статті та монографії. Для оформлення виносок у тексті й прикінцевого «Списку посилань» використовується стиль APA.</p>	
--	---	--

9. Методи навчання

Словесні: лекції (проблемні, лекції-візуалізації, лекції з аналізом конкретних ситуацій та ін.), розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, обговорення проблемних ситуацій.

Наочні: у тому числі мультимедійні презентації, демонстрація, метод безпосереднього спостереження, презентація результатів власних досліджень.

Практичні: рольові ігри; виконання індивідуальних завдань (підготовка та публічний захист рефератів).

10. Форми контролю та методи оцінювання

Методи поточного\періодичного контролю: усне опитування, оцінювання виконання індивідуальних завдань (рефератів), захист результатів індивідуальних завдань (рефератів).

Підсумковий контроль. іспит (в усній формі).

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка за національною шкалою Здобувач освіти Відмінно	Теоретична підготовка	Практична підготовка
Добре	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних/ розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі
	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки	правильно вирішив більшість розрахункових /тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання

Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків
Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

11. Питання для підсумкового контролю

1. Поняття про геополітику: різні підходи.
2. Предмет та рівні геополітичних досліджень.
3. Основні методи геополітичних досліджень.
4. Структура сучасної геополітики.
5. Провідні функції геополітики.
6. Геополітичний простір. Геополітичні поля, їх типи.
7. Геополітичні відносини. Геополітичний баланс.
8. Типи контролю над геопростором.
9. Основні категорії геополітики.
10. Провідні закони геополітики.
11. Географічний детермінізм у Давнину та Середньовіччі.
12. Географічний детермінізм у Новий час.
13. Геополітичні ідеї Ф. Ратцеля.
14. Геополітичні ідеї Р. Челлена.
15. Геополітичні ідеї у французькій школі «географії людини».
16. Теорія «морської могутності» А. Мехена.
17. Геополітична теорія Г. Маккіндера.
18. Геополітична теорія євразійства.
19. Геополітична концепція Н. Спикмена.
20. Геополітична теорія К. Хаусхофера і нацистська геополітика
21. Основні геополітичні школи ХХ ст.
22. Пovoєнна європейська геополітика.
23. Атлантизм і неоатлантизм: основні геополітичні ідеї.
24. Поліцентризм: сутність, моделі світу.
25. Геополітичні ідеї «радикальної географії». Геополітичні ідеї «континенталістів» і «нових правих».
26. Мондіалізм; провідні мондіалістські організації.
27. Провідні неомондіалістські теорії.
28. Геополітична концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона.
29. Сучасні напрями геополітичних досліджень.
30. Геополітичні ідеї неоевразійства.
31. Формування геопросторових політичних структур в Давнину.
32. Формування геопросторових політичних структур в Середньовіччі.
33. Розвиток геопросторової політичної організації світу у XVII– XVIII ст.
34. Розвиток геопросторової політичної організації світу у XIX ст.
35. Розвиток геопросторової політичної організації світу у ХХ ст.
36. Геополітична структура сучасного світу.
37. Геополітичні рівні (порядки) держав світу.
38. Багатополярна геополітична модель сучасного світу.
39. Геоекономічні моделі сучасного світу.
40. Модель світу згідно з теорією І. Валлерстайна.
41. Типи територій у Світовому океані, геополітичний контроль над ними.
42. Геополітична ситуація в Арктиці й Антарктиці.
43. Геополітичні конфлікти; основні типи геополітичних конфліктів.
44. Інформаційні конфлікти й інформаційна геополітика в сучасному світі.
45. Воєнно-політичні конфлікти в сучасному світі.
46. Типи воєнно-політичних конфліктів.
47. Стратегія держави у воєнно-політичному конфлікті.
48. Геополітичний аналіз воєнно-політичних конфліктів.
49. Геоекономічні конфлікти в сучасному світі.
50. Геополітичне положення держави, його характеристики.
51. Геополітична могутність держави.
52. Геополітичний простір держави, його складові.
53. Геоstrategія держави; типи геоstrategії держав.
54. Геополітичні інтереси держави.

55. Геополітичні аспекти національної безпеки держави.
56. Геополітичні коди (кодекси) держав.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний/періодичний контроль															підсумковий контроль	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3				Змістовий модуль 4			
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	25	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Покась М.С. Силабус навчальної дисципліни «Геополітика». Одеса: ОНУ. 2024.

14. Рекомендована література

Основна

1. Вегеш М. Геополітика в постатях і термінах : підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія» / М. Вегеш, М. Палінчак, В. Петрінко. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 786 с.
2. Гудзеляк І., Ванда І. Політична географія : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 180 с.
3. Дністрянський М. С. Геополітика: навч. посіб. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. 304 с.
4. Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003.
5. Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України : навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 344 с.

6. Кудряченко А.І., Рудич Ф.М., Храмов В. О. Геополітика : Підручник. К: МАУП, 2011. 296 с.
7. Ситник Г.П. Виклики національної безпеки у контексті формування нового світового порядку: курс лекцій / Г.П.Ситник. К: ТОВ САК Лтд., 2023. 103 с.

Додаткова

8. Бжезінський З. Велика шахівниця: Американська першість та її стратегічні імперативи. Львів – Івано –Франківськ: Лілея –НВ, 2000.
9. Бочарніков В.П., Свешніков С.В., Тимошенко Р.І., Павленко В.І. Технологія аналізу воєнно – політичної обстановки. Київ: Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, 2017. 397 с.
10. Бузаджи І. О., Булик М. В. Архіпелаг Сенкаку (острови Дяоюйдао) в контексті японо–китайських відносин. Вісник Маріупольського держ. університету. Сер.: Історія. Політологія. 2014. Вип. 10. С. 58–64.
11. Вегеш М. Бжезінський про геополітичні пріоритети України: еволюція оцінок. Політика і державне управління. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2016. С. 26–31.
12. Дашевська О. В. Геополітичний статус держави: сутність, фактори та функції. Грані. 2015. № 9 (125). С. 33–37.
13. Дністрянський М. Закони геополітики: історичні міфологеми, ідеологічні установки реальні глобальні тренди? Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія Географічні науки. 2013. № 16. С. 163–167.
14. Іщенко І., Грачевська Т., Островська В. Реалізація проєкту «Північний потік–2»: геополітичний вимір. Геополітика України: історія та сучасність. 2022. Вип. 1 (28). С. 17–28.
15. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. Київ: Вид –во Наш Формат, 2020, 320 с.
16. Корома Н. Політико –географічні фактори формування стикових геополітичних регіонів (приклад Балто –Чорноморського регіону). Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Географія. К.: Київ. Ун –т», 2012. Вип. 60. С. 53–57.
17. Корчинський Д. Авторитарна альтернатива. Київ: Інститут проблем регіональної політики та сучасної політології, 1998. 107 с.
18. Коч С. В. Транскордоння: простір соціального порядку та дії. Одеса: Фенікс, 2019. 357 с.
19. Коч С. В. Любов, яка рухає кордони: діаспоральна політика Туреччини. Сучасне суспільство. 2018. Вип. http://nbuv.gov.ua/UJRN/cuc_2018_2_12 2. С. 119–134.
20. Коч С.В., Узун Ю.В. Регіональне конструювання в геополітиці західних сусідів України. Міжнародні відносини та зовнішня політика держав в еру пост –правди» / Під заг. редакцією д. політ. н., проф. О. І. Брусиловської. К. : Вадекс, 2018. С. 100–136.
21. Коч С.В. Від периферії до центру: амбівалентність європейського прикордоння. Міжнародні та політичні дослідження. 2022. Вип. 35. С.3954.
22. Коч С.В. Політичний простір угорської нації: ресурс споріднених діаспор. Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія «Політичні науки». 2022. № 7. С.64–69.
23. Кузик П. Конструктивістська позиція А. Вендта: від критики «міжнародної анархії» до ідеї невідворотності світової держави. Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2013. Вип.32. С. 98–103.
24. Токар П. Соціологія війни: дослідження та оцінки. Геополітика України: історія та сучасність. 2022. Вип. 2 (29). С. 184–200.
25. Узун Ю. (Не)скромні обійми Китаю: чинники зростання геополітичної суб’єктності КНР та ознаки глобальної кризи світового порядку. Міжнародні та політичні дослідження. 2019. Вип. 32. С.171–207.
26. Узун Ю. Привласнення простору: організація взаємодії в складних політичних системах. Одеса: Фенікс, 2021. 378 с.
27. Чупрій Л. Формування та еволюція класичних геополітичних ідей ХХ століття. Геополітика України. 2022. Вип.1(28). С. 9–16.
28. Отделенцев Є.О. Політична філософія нового єдиного світового порядку. Сучасне суспільство. 2018, Випуск 1 (15). С.114 –131.

29. Поліщук І. О. Геополітичні ознаки нового світового порядку. Політичне життя. Випуск 2, 2022. С.30 –35.
30. Ставицький А. Вплив сучасних геополітичних викликів на економічну безпеку держави. Вісник Київського національного університету. 2018. № 4 (199). С. 45–55.
31. Ситник Г. П. Геополітичний аналіз та прогнозування: навч. посіб.: у 2 ч. / авт. кол. : Г. П. Ситник, В. Ф. Смолянук, М. М. Шевченко ; за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ: НАДУ, 2014. Ч. 1. 152 с
32. Чупрій Л. Формування та еволюція класичних геополітичних ідей ХХ століття. Геополітика України: історія і сучасність. 2022. № 1(28). С. 916.

Електронні інформаційні ресурси

1. https://europa.eu/european-union/index_en—офіційний сайт Європейського Союзу
2. <http://www.nato.int/cps/uk/natolive/index.htm>— офіційний сайт НАТО
3. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/612-14> – Закон України «Щодо відносин України і Організації Північно-Атлантичного Договору (НАТО)»
4. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12> – Закон України «Про Основні напрями зовнішньої політики України»
5. <http://mfa.gov.ua/ua>—офіційний сайт Міністерства закордонних справ України